

PREDAVANJA IZ POSLIJEDIPLOMSKOG STUDIJA IZ EUROPSKOG PRAVA

Povijest europskih integracija

(O. F. Robinson, T. D. Fergus, W. M. Gordon, *European legal history*, London 2000)

Nb: za razdoblje nakon 2000. sugerira se konzultirati natuknicu „Europska unija“ u Pravnom leksikonu, LZ Miroslav Krleža, Zagreb

Podloga

- Liga naroda → OUN
- Međunarodni sud pravde, GATT, WTO
- Europske zajednice 1950ih → Ugovor o Europskoj Uniji iz Maastrichta 1992/1993

- izmjena ciklusa „integracija – dezintegracija“ u povijesti Rimsko Carstvo – sveučilišta i *ius commune* – nova fragmentacija u nacionalne države i nacionalna prava → EU i pravna integracija koja ima prednost pred nacionalnim pravom

- počeci su bili politički:
konferencija u Haagu 1948. pozvi na gospodarsko i političko ujedinjenje Europe
(← reakcija na SSSR) →
- SAD, Marshalov plan, NATO
- osnivanje Vijeća Europe 1949: cilj razvijanje suradnje na gospodarskom, društvenom i kulturnom planu među državama članicama
- ali, Vijeće Europe bez zakonodavnih ovlasti – političke rezolucije koje je trebalo provesti u nacionalnim zakonodavstvima
(ipak, Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda 1951 (1953) – reakcija na nedavnu prošlost

Formiranje Europskih zajednica

- Europske zajednice – namjera europske integracije od samoga početka
- Rimski ugovor kojim je formirana EEZ, čl. 2
- zajedničko tržište, progresivna ekonomska politika, poticanje harmoničnog razvoja gospodarskih aktivnosti, trajnog razvoja, gospodarske stabilnosti, podizanje životnog standarda i bližih veza između država

- povijest europskih zajednica: 1950, Robert Schuman: povezivanje industrije ugljena i čelika Francuske i Njemačke: 1) supranacionalno uređenje onemogućiti će sukobe, 2) osnova za rast tih dviju kao i drugih zemalja → + Italija, Benelux
= Pariski ugovor 1952, sklopljen na 50 godina (2002): Europska zajednica za ugljen i čelik (ECSC): zajednički režim proizvodnje ugljena i čelika – šest članica – Velika Britanija ostala izvan: suverenitet
- naddržavna organizacija: Visoka vlast – donošenje normativnih i administrativnih mjera sa izravnom primjenom u državama članicama na pravne i fizičke osobe; predstavnici država nisu predstavljali nacionalne interese niti su smjeli primati upute od

država članica + Vijeće ministara, koje je odražavalo nacionalne interese; neke su se mjere mogle donositi i većinom glasova

- sastanak ministara vanjskih poslova u Messini 1955: temeljni cilj politička integracija, a neposredni je gospodarska integracija
- 1956: Paul-Henry Spaak (Belgija) – Spaakov izvješće, preporučeno dalja integracija gospodarstava članica kao najbolji put prema političkoj integraciji preporučena daljnja gospodarska integracija

→ 1957: dva Rimska ugovora: EEC i Euratom: 1. 1. 1958 (+ ESCS)

- Euratom i ESCS su specifični po predmetu, EEZ je je „rezidualna“, trebala je pokriti široku gospodarsku aktivnost koja nije bila uključena u prva dva ugovora = najvažnija:
 - zajedničko tržište država-članica kao najvažniji cilj:
četiri slobode (uklanjanje umjetnih barijera trgovine i izgradnja zajedničke politike u nekim područjima): 1) slobodan promet roba bez carinskih i drugih ograničenja, 2) slobodno kretanje rada, 3) slobodni promet kapitala, 4) sloboda davanja usluga
 - sve tri zajednice osnovane kao pravne osobe

- institucionalna struktura ESCS ≈ slično i za nove članice (teoretski neovisne jedna od druge): zakonodavstvo (Vijeće ministara, ali neke odluke su se mogle donositi i većinski), izvršna vlast, sudske i konzultativne funkcije

= no, uvida se da je s obzirom na identično članstvo i slične interese – deplasirana potpuna odvojenost institucija

- sa Rimskim ugovorima dogovorene su i Konvencije o određenim institucijama zajedničkim europskim zajednicama, 1958: → jedna konzultativna Skupština zajednice + jedan sud za tri zajednice: Europski sud (nisu dirane zakonske i izvršne nadležnosti)

- 1967. Merger Treaty (Ugovor o spajanju): jedinstven zakonodavni organ: Vijeće ministara

- jedinstveni izvršni organ: Komisija (Bruxelles)

- članstvo triju zajednica – usporedno širenje tj. istodobno članstvo u sve tri zajednice

Širenje

- 1960 Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA): Portugal, Velika Britanija, Danska, Norveška, Austrija, Švedska, Švicarska - motivacija gospodarska suradnja (≠ politička – suverenitet)

- 1973 – u europske zajednice ulaze: Irska, Danska, V. Britanija, 1981 - Grčka, 1986 - Španjolska i Portugal; 6 → 12

1973. EFTA: preostale članice + Island i Lihtenštajn - individualni sporazumi država članica sa europskim zajednicama

→ 1992. Europsko gospodarsko područje: nestale sve trgovinske barijere između EFTA i europskih zajednica → četiri temeljne slobode, competition law i druge vrste suradnje protegnute na EFTA i europske zajednice (→ 1994. Švicarska odbila na referendumu 1993)

- zemlje EFTA nisu mogle sudjelovati u odlučivanju u europskim zajednicama
- no, za većinu EFTA sporazumi su imali smisla samo kao korak prema punom uključivanju

- siječanj 1995: Austrija, Finska, Švedska, → EEZ (Norveška ≠ referendum; 2x – 1970)

- odanost proširenju: Europsko vijeće u Koppenhagenu 1993 politički i gospodarski kriteriji: odanost zapadnom tipu demokracije i stabilnost institucija, poštivanje manjinskih i ljudskih prava, razvijenost gospodarstva na tržišnim načelima, prihvaćanje ciljeva političke i monetarne unije, usvajanje pravne stečevine (*acquis communautaire*) (Agenda 2000) ← raspad komunističkog bloka: politička motivacija

- 2004: Cipar, Češka, Estonija, Letonija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska i Slovenija

- 2007: Bugarska, Rumunjska

Posljednja faza (→ EU)

- zadaća bližeg povezivanja naroda Europe (Rimski ugovori, EEZ)
- bez praktičkih rezultata tijekom 1970. i ranih 1980-ih – carinska unija brzo ostvarena, ali slabi rezultati glede zajedničkog tržišta

- 1984. nacrt ugovora o EU koji je trebao zamijeniti Rimski ugovor: proširenje nadležnosti središnjih institucija na račun država članica u području gospodarske i monetarne politike – preradikalno, odbijeno 1985; umjesto toga

- Jedinstveni europski akt (Single European Act) 1986 (→ 1987): dodatak Rimskom ugovoru (a ne zamjena): 1) zadaća realizacije zajedničkog tržišta do 1992., 2) nove agende unutar Rimskog ugovora: okoliš i gospodarska i društvena povezanost, 3) suradnja među članicama glede vanjske politike, 4) formalno priznanje postojeće prakse Europskog vijeća tj. redovitih sastanaka šefova država ili vlada radi raspodjele pitanja iz politike, zajedničke politike i poticaja za njeno razjašnjenje (još od 1975)

+ ustanovljenje Europskog parlamenta (počeo kao Skupština Zajednice)

- izvorna Skupština bila je nominirana, a ne izabrana sa konzultativnim funkcijama

- neposredni izbori od 1979.: demokratsko predstavništvo naroda Europe → povećanje njegovog utjecaja → Single Act: aktivnija i neposredna uloga Europskog Parlamenta u zakonodavnom postupku

→ veća integracija tržišta → potreba ujednačene regulacije ili barem koordinacije tržišno

usmjerenih politika

- širenje nadležnosti EEZ

- prosinac 1990: 12 članica suglasile su se o ratifikaciji i primjeni novog Sporazuma o EU (Maastrichtski sporazum) 1991; → EZ

- prva prepreka: Velika Britanija protiv socijalnih odredbi koji su značajno prelazili odredbe Rimskog ugovora (+ odraz na Europsku socijalnu povelju 1989) → kompromis → veljača 1992. Sporazum iz Maastrichta (+ „opt out“ odredba – oslobođenje UK obveze da prihvati osporene socijalne odredbe)

- problemi u Danskoj i Velikoj Britaniji, + ustavni problemi

- ali ratificirana i stupila na snagu 1. 10. 1993.

EU

Ugovor o EU iz 1991 – počiva na tri stupa:

- glavni od tih stupova su tri Europske zajednice (najvažnija uloga EEC je prepoznata) – jednako kao i kod Jedinstvenog europskog akta temeljnom su aktu dodani amandmani koji su otvorili nova polja: građanstvo EU svakog člana države članice, ono ga ovlašćuje da glasa na lokalnim i europskim izborima u zemlji u kojoj ima prebivalište – otvoreno pitanje nacionalnog identiteta

- odredbe o ombudsmanu, osnažene odredbe o supsidijarnosti, naglasak na ekonomskoj i monetarnoj uniji (ecu)

- drugi stup je zajednička vanjska i obrambena politika

- treći, suradnja u pravosuđu i policijskim poslovima

(nadležnosti nova dva stupa – kroz institucije postojećih zajednica, ali za razliku od EZ, EU nema pravnu osobnost ni međunarodnopravnu osobnost)

- 1999 - Ugovor iz Amsterdama 1999: nije bio toliko obvezujući kao što su se mnogi nadali, potakao je pitanje institucionalne reforme u svjetlu predstojećeg proširenja Unije; najviše se odnosi na treći stup

- osnažena uloga Parlamenta i proširena upotreba većinskog izglasavanja u zakonodavnim postupcima Vijeća

- suglasnost o otklanjanju različitih oblika diskriminacije

- izmjena tripartitne strukture – pravosudna suradnja u području građanskog prava premještena je u prvi stup i time postala predmet većinskog odlučivanja i predmet Europskog suda, u sporazum je uključen Schengenski sporazum, na snazi od 1990, ali tada samo između nekih članica (opt out za Englesku i Irsku)

- odredba koja omogućava europu dvije brzine, pod određenim uvjetima neke (ne nužno sve) mogu uobličiti svoje inicijative zasebno – zbog različitih gospodarskih, društvenih i kulturnih stupnja razvoja

2000 – Ugovor iz Nice – prilagodbe institucija EU i priprema za širenje na nove članice; Povelja ljudskih prava → obvezujući status sa Ustavnim ugovorom EU: novi pravni temelj (≠ amandmani na Rimski ugovor), napuštanje trojake organizacijske strukture, pravna osobnost EU umjesto pravne osobnosti EZ; preustroj institucija)